

УДК 37.013.83

Т. І. Шанскова,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
mestt74@mail.ru

ПРОФЕСІЙНА ПЕРЕПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ В РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ

У статті проаналізовано основні тенденції перепідготовки фахівців гуманітарного профілю в Російській Федерації; висвітлено законодавче забезпечення цього процесу; охарактеризовано особливості перепідготовки вчителів, соціальних педагогів та психологів та їх науково-методологічне підґрунтя, що розкрито у працях російських науковців; подано пропозиції із модернізації перепідготовки фахівців гуманітарного профілю в Україні на основі використання досвіду Російської Федерації у цьому процесі.

Ключові слова: освіта дорослих, курси підвищення кваліфікації, друга вища освіта, професійна перепідготовка вчителів, соціальних педагогів та психологів.

Постановка проблеми. З середини ХХ ст. освіта дорослих у СРСР загалом та у Російській федеративній соціалістичній республіці зокрема починає активно розвиватися. В 1960 році було створено науково-дослідний інститут вечірніх та заочних шкіл, який став одним із перших у світі інститутом, що систематично та планомірно розробляв теоретичні основи навчання дорослих, у 1970 році на базі якого створюється науково-дослідний інститут (НДІ) загальної освіти дорослих, а у 1975 році реорганізується в НДІ неперервної освіти дорослих. У 1990 році у складі Російської Академії освіти створено інститут освіти дорослих. Сьогодні Національна доктрина освіти Російської Федерації є державним документом, затвердженим федеральним законом, що визначає освітні пріоритети та шляхи їх досягнення в державній політиці та очікувані результати розвитку системи освіти до 2025 року. Згідно Національної доктрини, система освіти повинна забезпечити неперервність освіти протягом життя людини, різноманітність типів і видів освітніх установ і варіативність освітніх програм, що забезпечують індивідуалізацію навчання, розвиток дистанційної освіти та застосування інформаційних технологій, академічну мобільність, підготовку висококваліфікованих спеціалістів, здатних до професійного зростання, створення умов для підвищення кваліфікації та своєчасної перепідготовки для педагогів усіх рівнів освіти. У Доктрині підкреслюється випереджувальний розвиток освіти як шлях виходу Росії із кризи.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Проблеми науково-методичного удосконалення освіти дорослих загалом та перепідготовки фахівців гуманітарного профілю зокрема є предметом уваги багатьох російських дослідників. Андрагогічні теоретичні та методологічні підходи до освіти дорослих подані у роботах А. М. Мітіної; концепція освітньої діяльності дорослих як андрагогічно реалізованого, практичного та пізнавального перетворення себе людиною в умовах здорового суспільства подано В. С. Некрасовим; розвитку теорії і технології навчання дорослих присвячено дослідження С. І. Змєйова. Багато досліджень присвячено аналізу андрагогічних умов і факторів розвитку регіональних освітніх систем освіти дорослих (Ю. І. Калиновський, З. М. Сафіна та ін.); андрагогічних підходів до організації навчання у ВНЗ (М. В. Гончар, С. П. Клячін, Т. О. Коноваленко, Н. О. Кочемасова, Л. В. Ліневич, Т. М. Ломтева та ін.). Проблемам формування андрагогічної компетентності спеціалістів післядипломної освіти була присвячена Друга міжнародна науково-практична конференція (м. Санкт-Петербург, 16-17 квітня 2002 р); стану та перспективам розвитку професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації у державах-учасниках СНД присвячена Третя міжнародна науково-практична конференція (м. Москва, 6-7 грудня 2012 р.). Конкретні питання навчання дорослих у різних умовах та за багатьма напрямками аналізувалися у статтях у наукових журналах, збірниках наукових праць та матеріалів конференцій (наприклад, журнал "Нові знання", який видається Всеросійським товариством "Знання"). Таким чином, теоретичні, методологічні та технологічні проблеми освіти дорослих сьогодні у Росії знаходяться на стадії досить стабільного та постійного розвитку.

Метою статті є аналіз професійної перепідготовки фахівців гуманітарного профілю в Російській Федерації, виділення її основних тенденцій та розкриття можливостей впровадження її найкращого досвіду в Україні щодо перепідготовки вчителів, соціальних педагогів та психологів в умовах здобуття другої вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах професійна перепідготовка в Російській Федерації відбувається відповідно до наказу Міністерства освіти "Про затвердження положення щодо порядку та умов професійної перепідготовки спеціалістів" № 2517 від 6 вересня 2000 року. У документі зазначено, що професійна перепідготовка спеціалістів є самостійним видом додаткової професійної освіти та відбувається з урахуванням раніше отриманого профілю освіти спеціалістів та здійснюється освітніми закладами підвищення кваліфікації та підрозділами освітніх закладів вищої та середньої професійної освіти. Професійна перепідготовка проводиться за відповідними програмами, розробленими

Міністерством освіти Російської Федерації, та є своєрідною альтернативою другій вищій освіті, навчальні плани якої містять багато загальних дисциплін. У документі визначено, що нормативний строк професійної перепідготовки спеціалістів для виконання нового виду професійної діяльності має бути не меншим за 500 аудиторних годин. Доцільно зазначити, що освітні заклади за результатами атестації слухачів можуть проводити комплексну оцінку набутих ними знань та ділових якостей та надавати рекомендації кадровим службам щодо подальшого працевлаштування спеціалістів [1].

Сьогодні за Наказом Міністерства освіти "Про федеральні державні вимоги щодо мінімуму освітніх професійних програм професійної перепідготовки педагогічних працівників" подано вимоги до змісту додаткових професійних освітніх програм, за якими здійснюється перепідготовка педагогічних працівників. Програми повинні складатися з базової та профільної частини. Базова частина містить нормативно-правовий та психолого-педагогічний навчальні розділи, а профільна частина містить предметну діяльність учителя. Кожний навчальний розділ базової та профільної частини ДПОП професійної перепідготовки містить обов'язкову та варіативну складову. ДПОП розробляють і затверджують організації, що займаються професійною перепідготовкою та підвищенням кваліфікації педагогічних працівників [2]. У вищих навчальних закладах Росії реалізується два види програм професійної перепідготовки фахівців гуманітарного профілю: забезпечення засвоєння нового виду професійної діяльності за додатковими професійними освітніми програмами обсягом не менше за 500 аудиторних годин та навчання за програмою обсягом не менше за 1000 годин із присвоєнням додаткової кваліфікації. Професійна перепідготовка за програмами, що закінчуються присвоєнням додаткової кваліфікації, отримала законодавче оформлення в 2000 році, встановлено державні вимоги щодо мінімуму та змісту програм перепідготовки та її рівня. Такі програми у ВНЗ Росії реалізуються також у формі паралельної освіти студентів.

Сучасна система перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у галузі педагогічної та психологічної освіти у РФ має такі варіанти:

1. Короткотривалі курси підвищення кваліфікації вчителів, психологів та соціальних педагогів (від 72 до 216 годин) із видачею посвідчення державного зразка про короткотривале підвищення кваліфікації. Проте, посвідчення не є документом про середню або вищу професійну освіту, а засвідчує оволодіння людиною додатковою освітньою програмою, орієнтованою на конкретну галузь діяльності.

2. Курс підвищення кваліфікації обсягом до 216 годин, після завершення якого видається свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого державного зразка з назвою освітнього закладу, де проводилася підготовка, програми додаткової освіти, навчальних курсів та кількість годин, відведених на них, та теми підсумкової роботи. Однак, це свідоцтво також не є документом про вищу чи середню професійну освіту.

3. Професійна перепідготовка спеціалістів обсягом більше за 500 годин, яка спрямована на отримання додаткових знань, умінь та навичок за освітніми програмами, що передбачають вивчення окремих дисциплін, розділів науки, технології, необхідних для виконання професійної діяльності. Слухачі отримують диплом про професійну перепідготовку, що дає їм право займатися педагогічною, соціально-педагогічною діяльністю чи психологічною практикою та займати посаду вчителя, соціального педагога чи психолога.

4. Друга вища освіта, наприклад, за спеціальністю "Соціальна педагогіка" з присвоєнням кваліфікації "соціальний педагог" та видачею диплома про вищу професійну освіту.

Професійна перепідготовка проводиться в основному в заочній формі, що сприяло зростанню показників чисельності студентів заочної форми навчання загалом. Так, якщо в 2000 / 2001 навчальному році частка студентів заочної форми навчання складала 37,2 % то в 2010 / 2011 – 50 % [3: 201].

У Російській Федерації система перепідготовки фахівців будується на основі принципів цілісного навчального процесу (Ю. К. Бабанський), принципів додаткової професійної освіти (Н. А. Морозова, Л. В. Тарасенко та ін.) та на таких андрагогічних принципах, як антропоцентризм, інтегративність освітньої діяльності спеціаліста гуманітарного профілю, адекватність освітнім потребам суспільства та регіону, актуалізація результатів навчання, багаторівневості та гнучкості [4]. Російські дослідники виділяють освітню, інформаційну, консультативну, дослідницьку, проектувальну, експертну функції професійної перепідготовки (Е. М. Нікітін та інші) [5; 6]. І. В. Ільїна, В. А. Сластьонін, Г. М. Нодчалімова Т. О. Шамова до цих функцій ще додали логічну, сервісну, діагностичну, інноваційну, прогностичну, спеціалізаційну, консалтингову та консультативну функцію професійної перепідготовки [7: 287-289]. Діагностична функція включає оперативне вивчення та оцінку потреб ринку праці у професійній перепідготовці, рівня підготовки викладачів до проведення програм професійної перепідготовки, рівня професійних знань, умінь, інтересів та потреб осіб, які проходять професійну перепідготовку. Інформаційна функція спрямована на збір та обробку інформації щодо проблем перепідготовки фахівців гуманітарного профілю, створення банку даних із її актуальних питань. Організаційна функція передбачає створення гнучкої системи взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Контрольно-оцінна функція визначає ефективність процесу перепідготовки фахівців гуманітарного профілю в РФ.

Комунікативно-когнітивна функція спрямована на пізнання та відтворення нової навчальної інформації, збагачення досвіду взаємодії щодо розв'язання конфліктних ситуацій, що є важливим для фахівця гуманітарного профілю, який працює в системі "людина-людина". Праксеологічна функція пов'язана з відтворенням та моделюванням нового знання у практичній діяльності фахівця гуманітарного профілю. Креативна функція перепідготовки полягає у творчому використанні отриманих у процесі здобуття другої вищої освіти знань, умінь та навичок.

У 90-х роках в Росії професія "соціальна робота" була офіційно зареєстрована в державних документах у таких модифікаціях: соціальний працівник, соціальний педагог, спеціаліст із соціальної роботи. Тому першими соціальними педагогами стали вчителі і сьогодні вони є слухачами всіх форм курсової перепідготовки кадрів. У 90-ті роки ХХ століття в Росії почала активно створюватися та розвиватися мережа навчальних закладів, які здійснювали підготовку та перепідготовку соціальних педагогів та працівників. Станом на початок 1998 року у Російській Федерації було 10 державних академій, 62 державних університети, 9 інститутів соціального та гуманітарного профілю та один навчальний центр, що здійснювали підготовку та перепідготовку кадрів для системи соціального захисту населення. Сьогодні вже активно функціонують факультети у ВНЗ, які займаються підготовкою та перепідготовкою спеціалістів даного профілю (Московський, Санкт-Петербурзький, Ставропольський, Уральський, Новосибірський, Омський, Барнаульський та інші університети). Введення інституту соціальних педагогів у Росії та організація їх професійної перепідготовки за часом співпали з реформуванням системи освіти в Росії. Прийняття урядом Російської Федерації Закону "Про освіту" у 1992 р. та Закону "Про вищу та післявузівську професійну освіту" у 1996 році закріпило політику держави в галузі вищої та післядипломної освіти, заснованої на принципах гуманізації, фундаменталізму, універсальності, альтернативності та прогностичності. Відповідно до особливостей становлення та розвитку соціальної педагогіки в Росії на основі досліджень В. М. Басової, В. Г. Бочарової, Ю. М. Галагузової, І. А. Липського та інших було виділено такі періоди її становлення:

1. Емпіричного розвитку (80-90-ті роки ХХ ст.) – внаслідок загострення таких соціальних проблем, як безробіття, зниження рівня життя, поширення ВІЛ / СНІДу, наркоманії тощо виникає необхідність щодо роботи з певними категоріями населення, що опинилися у складних життєвих ситуаціях, а отже відбувалося емпіричне накопичення досвіду соціально-педагогічної роботи відповідно до суспільних проблем.

2. Науково-емпіричного обґрунтування та професіоналізації (кінець ХХ ст.) характеризувався створенням соціально-педагогічних факультетів при педагогічних ВНЗ, відсутністю державного освітнього стандарту з даної спеціальності, починається координація навчально-методичної діяльності ВНЗ, розповсюдження соціально-педагогічного досвіду завдяки проведенню наукових конференцій різного рівня, вироблення єдиних підходів до підготовки спеціалістів.

3. Інституалізації (поч. ХХІ ст. – теперішній час) – активне становлення підготовки спеціалістів соціальної сфери, розповсюдження різних форм перепідготовки спеціалістів.

У сфері підготовки соціальних педагогів значення системи перепідготовки та підвищення кваліфікації посилюється внаслідок того, що потреби у спеціалістах даного профілю сьогодні випереджують можливості їх професійної підготовки та перепідготовки. На сьогоднішній день потребує вдосконалення технологія перепідготовки соціальних педагогів. Багато російських науковців присвячують свої дослідження цьому питанню. Так, О. В. Кардашина розробила методику проведення професійного тренінгу для соціальних педагогів у системі перепідготовки та підвищення кваліфікації та визначила професійно-концептуальні, психологічні та дидактичні умови його ефективності. [8]. Теорії та практиці системної професійної підготовки соціальних педагогів присвячено дослідження Ю. М. Галагузової, в якому професійна підготовка соціальних педагогів характеризується як педагогічна система, сутність якої трактується як процес і результат формування готовності до професійної діяльності в галузі соціального виховання та навчання, соціального захисту, підтримки та реабілітації дітей, що знаходяться у складних життєвих ситуаціях, завдяки засвоєнню системи спеціальних знань, умінь та навичок. Дослідниця розробила концептуальну модель системи професійної підготовки соціальних педагогів, яка містить змістовий, структурний, функціональний, технологічний та особистісний компоненти та описала науково-методичне її впровадження [9].

Таким чином, у Росії із професійної підготовки соціальних педагогів у кінці ХХ – на початку ХХІ століття було розроблено багато концепцій, а саме: а) концепція професійної готовності, що розглядала професійну освіту соціальних педагогів як процес формування особистісної та соціально-професійної позиції на основі синтезу морально-психологічної, теоретичної та практичної підготовленості (В. А. Сластьонін); б) концепція регіональної соціально-педагогічної освіти (Н. Ю. Клименко); в) "концепція соціалізації", що розглядає професійну підготовку соціальних педагогів як процес набуття студентами умінь передавати дитині соціальні знання та формувати соціальні вміння, що сприяють соціалізації (Ю. М. Галагузова); г) "концепція соціодидактики", згідно якої професійна освіта соціальних педагогів розглядається як їх підготовка до соціально-педагогічної підтримки, супроводу та консультування дитини (С. О. Расчетіна); д) "концепція соціального виховання", яка акцентує на

важливості забезпечення створення сприятливих умов розвитку особистості та групи студентів-майбутніх соціальних педагогів у процесі їх професійної підготовки (Т. Т. Щеліна). У кінці ХХ – на початку ХХІ століття у Російській Федерації основними тенденціями розвитку професійної освіти соціальних педагогів були: оформлення професійної підготовки та перепідготовки соціальних педагогів у спеціальний напрям освіти; інтеграція соціально-педагогічної освіти у цілісну систему педагогічної освіти у країні; надання професійній освіті соціальних педагогів цілісного, неперервного та поліструктурного характеру.

Актуальними проблемами професійної підготовки та перепідготовки соціальних педагогів і працівників у Росії є недостатня географічна поширеність такої підготовки (сьогодні вищу освіту за такою спеціальністю отримують у 55 суб'єктах Російської Федерації із 89); швидке "застарівання" знань, набутих у процесі професійної перепідготовки, унаслідок швидких суспільних змін; недостатній зв'язок випускників із їх майбутньою професійною діяльністю (недостатня розробленість змістових та методичних основ практичної підготовки спеціаліста); необхідність отримання додаткової кваліфікації у соціально-педагогічній сфері залежно від особливостей професійної діяльності (організатор соціального захисту населення, спеціаліст із соціальної роботи з людьми похилого віку тощо).

У російській післядипломній освіті психологів особлива увага приділяється умовам подолання зовнішніх обмежувачів розвитку професійної компетентності психологів, до яких вчені відносять: деструктивне оточення та негативний вплив на особистість; відсутність професійних контактів, професійного прийняття; авторитарний контекст, що оточує фахівця; необхідність реалізації професійних ролей, які не відповідають індивідуальним особливостям та здібностям. Післядипломна освіта загалом та психологів зокрема, на думку багатьох російських науковців (М. О. Батурін, Л. П. Траїліна та ін.), повинна забезпечити проживання фахівців не у просторі цих обмежувачів, а у площині самореалізації себе як особистості самодостатньої та унікальної. Для цього у процесі підвищення кваліфікації практичних психологів мають бути актуалізовані такі психологічні механізми, як внутрішній діалог – реалізація діалогічної внутрішньої позиції та перетворюючі допінг-стратегії захисної поведінки, що забезпечується варіативними тренінговими програмами, семінарами-практикумами, ігровим моделюванням та ін.

Специфіка діяльності фахівців гуманітарного профілю спрямована на залучення молодого покоління до загальнолюдської та національної культури, засвоєння знань та вмінь, навичок життя в соціумі, знаходження в ньому свого місця та формування у вихованців активної життєвої позиції. Педагог, психолог та соціальний педагог повинні бути особистостями, що користуються авторитетом в учнів та їх соціального оточення. Для спеціалістів з вищою освітою за другою спеціальністю в університетах існують різні форми перепідготовки та підвищення кваліфікації за спеціальностями "Психологія", "Практична психологія" тощо. Це може бути повний курс другої вищої освіти відповідно до державних стандартів у скорочені терміни (3,5 років заочного навчання). Також для спеціалістів з вищою освітою в інститутах чи університетах організують короткочасні курси перепідготовки та підвищення кваліфікації. Програми перепідготовки розробляються, затверджуються та реалізуються структурними підрозділами ВНЗ на основі встановлених вимог до змісту навчальних програм. Наприклад, спеціалісти з вищою педагогічною освітою можуть здобути додаткову кваліфікацію "педагог-психолог". Відомими та авторитетними установами, що займаються перепідготовкою психологів є Центр "Катарсіс" (Москва), державне підприємство "Іматон" (Санкт-Петербург), Інститут психотерапії та клінічної психології (м. Москва) та ін., що займаються реалізацією різних програм додаткової психологічної освіти в галузі практичної, клінічної психології, психотерапії, а також перепідготовкою психологів, педагогів-психологів, бакалаврів психології, студентів п'ятих курсів факультетів психології. Професійна позиція спеціаліста являє собою системне утворення психічних властивостей та якостей особистості, обумовлених професійною діяльністю. Тому у процесі перепідготовки спеціалістів, які мають різну освіту, соціальний статус, вік, особливо актуальним стає вивчення складових, механізмів та умов становлення професійної позиції майбутніх психологів, яка визначає орієнтації, місце та роль у процесі професійної діяльності, виражає самооцінку, рівень професійних домагань та вмотивованість діяльності. З метою забезпечення ефективності перепідготовки психологів велика увага у ВНЗ Російської Федерації приділяється усвідомленню студентом свого ставлення до психологічної діяльності та утвердження себе в різних ситуаціях професійної діяльності завдяки усвідомленню своєї особистісної значимості та проектування на цій основі усвідомленої професійної позиції [11].

Висновки. Таким чином, перепідготовка фахівців гуманітарного профілю, зокрема в умовах другої вищої освіти в Російській Федерації має досить індивідуалізоване спрямування, здійснюється у скорочені терміни за програмами, розробленими ВНЗ. Тому система другої вищої освіти гуманітарного профілю в Україні повинна враховувати досвід Російської Федерації, а також реалізовувати стратегію випереджувального навчання, суттєво модернізувати процес навчання; розширити джерела одержання навчальної інформації (інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет, медіа-освіта, дослідницька діяльність тощо); розвивати дистанційну освіту; оцінювати якість здобутої освіти стандартизованими

способами відповідно до різних кваліфікаційних вимог. Така ситуація забезпечує ефективність реалізації концепції неперервної освіти в Україні як провідної у сучасному світі та взаємозв'язок між фундаментальними основами професійної освіти та новими цінностями, метою, змістом, формами та методами, необхідними для здійснення нової професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Приказ Минобразования РФ "Об утверждении положения О порядке и условиях профессиональной переподготовки специалистов" № 2517 от 6 сентября 2000 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://base.garant.ru/182671/>.
2. Приказ Минобразования РФ "О федеральных государственных требованиях к минимуму содержания дополнительных профессиональных образовательных программ профессиональной переподготовки и повышения квалификации педагогических работников, а также к уровню профессиональной переподготовки педагогических работников" от 15 января 2013 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://base.garant.ru/182671/>.
3. Заочная форма обучения в учреждениях высшего профессионального образования: характеристики обучающихся (по данным статистики и мониторинга экономики образования) // Вопросы образования. – 2012. – № 4. – С. 200–211.
4. Громкова М. Т. Андрагогика : теория и практика образования взрослых : [учеб. пособие для системы дополнительного профессионального образования ; учеб. пособие для студентов вузов] / М.Т. Громкова. – М. : ЮНИТИ-ДАГА, 2005. – 495 с.
5. Никитин Э. М. Теоретические и организационно-педагогические основы развития федеральной системы дополнительного педагогического образования / Э. М. Никитин. – М. : ЛПК и ПРО, 1999. – 314 с.
6. Положение о порядке и условиях профессиональной переподготовки специалистом от 27.12.95. Кн. 12 // Сборник нормативно-правовых и методических документов в сфере дополнительного профессионального образования. – Москва, 2000. – С. 285–288.
7. Педагогика профессионального образования : [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / [под ред. В. А. Слостенина]. – М. : Изд. центр "Академия", 2004. – 386 с.
8. Кардашина О. В. Профессиональный тренинг в системе повышения квалификации и переподготовки социальных педагогов : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Кардашина Ольга Викторовна. – Москва, 1999. – 234 с.
9. Галагузова Ю. Н. Теория и практика системной профессиональной подготовки социальных педагогов : дисс. ... доктора пед. наук : 13.00.08 / Галагузова Юлия Николаевна. – Москва, 2001. – 373 с.
10. Степнова Л. А. Внутренние и внешние ограничители развития аутопсихологической компетентности / Л. А. Степанова // Мир психологии. – 1998. – № 3. – С. 97–104.
11. Карандышев В. Н. Методика преподавания психологии : [учеб. пособие] / В. Н. Карандышев. – СПб. : Питер, 2006. – 250 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Prikaz Minobrazovaniya RF "Ob utverzhenii polozheniya O poriadke i usloviyakh professionalnoy perepodgotovki spetsialistov" № 2517 ot 6 sentyabrya 2000 goda [The Order of the Education Ministry of the Russian Federation "On the State Implementation On the Order and Conditions of the Specialists' Professional Re-Training № 2517 from the 6 of September 2000] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://base.garant.ru/182671/>.
2. Prikaz Minobrazovaniya RF "O federalnykh gosudarstvennykh trebovaniyakh k minimumu sodержaniya dopolnitelnykh professionalnykh obrazovatelnykh programm professionalnoy perepodgotovki i povysheniya kvalifikatsii pedagogicheskikh rabotnikov" ot 15 yanvarya 2013 goda [The Order of the Education Ministry of the Russian Federation "On the Federal State Requirements to the Minimum Content of Additional Professional Educational Programmes of the Pedagogical Workers' Professional Re-Training and Advanced Training" from the 15 January 2013] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://base.garant.ru/182671/>.
3. Zaochnaya forma obucheniya v uchrezhdeniyakh vysshego professionalnogo obrazovaniya : kharakteristiki obuchayushchikhsya (po dannym statistiki i monitoringa ekonomiki obrazovaniya) [Part-Time Education in the Establishments of Higher Professional Education : Pupils' Characteristics (on the Data of Statistics and Monitoring of Education Economics)] // Voprosy obrazovaniya [Questions of Education]. – 2012. – № 4. – S. 200–211.
4. Gromkova M. T. Andragogika : teoriya i praktika obrazovaniya vzroslykh [Andragogy : Theory and Practice of Adults' Education] : [ucheb. posobie dlya sistemy dopolnitelnogo professionalnogo obrazovaniya ; ucheb. posobie dlya studentov vuzov] / M. T. Gromkova. – M. : YUNITI-DAGA, 2005. – 495 s.
5. Nikitin E. M. Teoreticheskie i organizatsionno-pedagogicheskie osnovy razvitiya federalnoy sistemy dopolnitelnogo pedagogicheskogo obrazovaniya [Theoretical and Organizational Pedagogical Bases of the Federal System of the Additional Pedagogical Education Development] / E. M. Nikitin. – M. : LPK I PRO, 1999. – 314 s.
6. Polozhenie o poryadke i usloviyakh professionalnoy perepodgotovki spetsialistom ot 27.12.95. Kn. 12 [The State on the Order and Conditions of the Professional Re-Training by a Specialist from 27.12.95. Book 12] // Sbornik normativno-pravovykh i metodicheskikh dokumentov v sfere dopolnitelnogo professionalnogo obrazovaniya [The Collection of the Legislative and Methodical Documents in the Sphere of the Additional Professional Education]. – Moskva, 2000. – S. 285–288.
7. Pedagogika professionalnogo obrazovaniya [Pedagogy of the Professional Education] : [ucheb. posobie dlya stud. vyssh. pед. учеб. zavedeniy] / [pod red. V. A. Slotionina]. – M. : Izd. tsentr "Akademiya", 2004. – 386 s.

8. Kardashina O. V. Professionalnyy trening v sisteme povysheniya kvalifikatsii i perepodgotovki sotsialnykh pedagogov [Professional Training in the Professional Teachers' Career Advancement and Social Teachers' Professional Development] : diss. ... kand. ped. nauk : 13.00.08 / Kardashina Olga Viktorovna. – Moskva, 1999. – 234 s.
9. Galaguzova Yu. N. Teoriya i praktika sistemnoy professionalnoy podgotovki sotsialnykh pedagogov : [Theory and Practice of Social Teachers' System Professional Preparation] : diss. ... doktora ped. nauk : 13.00.08 / Galaguzova Yuliya Nikolaevna. – Moskva, 2001. – 373 s.
10. Stepnova L. A. Vnutrennie i vneshnie ogranichiteli razvitiya autopsikhologicheskoy kompetentnosti [Inner and Outer Stops of the Autopsychological Competence] / L. A. Sepanova // Mir psikhologii [The World of Psychology]. – 1998. – № 3. – S. 97–104.
11. Karandyshev V. N. Metodika prepodavaniya psikhologii [Methodology of Psychology Teaching] : [ucheb. posobie] / V. N. Karandyshev. – SPb. : Piter, 2006. – 250 s.

Матеріал надійшов до редакції 22.01. 2014 р.

Шанскова Т. И. Профессиональная переподготовка специалистов гуманитарного профиля в Российской Федерации.

В статье проанализированы основные тенденции переподготовки специалистов гуманитарного профиля в Российской Федерации; выделены законодательные основы обеспечения данного процесса; охарактеризованы особенности переподготовки учителей, социальных педагогов и психологов и их научно-методологические предпосылки, которые раскрыты в работах русских ученых; поданы предложения по модернизации переподготовки специалистов гуманитарного профиля в Украине с учетом опыта Российской Федерации в этом процессе.

Ключевые слова: образование взрослых, курсы повышения квалификации, второе высшее образование, профессиональная переподготовка учителей, социальных педагогов и психологов.

Shanskova T. I. Professional Specialists' Retraining in the Humanities in the Russian Federation.

The article analyzes the main trends of specialists' retraining in the humanities in the Russian Federation; singles out legislative bases of this process support; characterizes peculiarities of teachers, social teachers and psychologists' retraining peculiarities and their scientific methodological prerequisites, which are revealed in the works of Russian scientists; presents proposals on the modernization of specialists' retraining in the humanities in Ukraine with the account of the Russian Federation experience in this process.

Keywords: adult education, career enhancement courses, the second higher education, teachers, social teachers and psychologists' professional retraining.